

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati na uredništvo — naročnino, reklamacije in vse administrativne stvari pa na upravništvo v Ljubljani. Učiteljska tiskarna, Frar Čiškanova ul. 6/1. Vse pošiljke je pošiljati franko. Reklamacije so proste poštnine. Rokopisov ne vračamo. Telefon uredn. 312.

UČITELJSKI TOVARIŠ

Stanovsko političko glasilo UJU. - Poverlenišvo Ljubljana

Izhaja vsak četrtak. Naročnina znaša za neorganizirane 40 Din, za inozem. 60 Din. Posamezna šte. 1 Din. Članstvo „Pov. UJU“ — Ljubljana ima s članarino že plačano naročnino za list. Za oglase in reklamne novice vseh vrst je plačati po Din 250 od petih vrst. Inzeratni davek posebej. Pošt. ček. ur. 11.197.

Delovanje UJU v prošlem letu za učiteljstvo, šolstvo in narodno prosveto.

(Glavno poročilo na skupščini UJU v Subotici, dne 27., 28. in 29. avgusta 1925.)

Slovensko učiteljstvo pri ministru prosvete g. Vukičeviću.

Ob povratku z glavne skupščine UJU v Subotici je pohitelo mnogo slovenskega učiteljstva v Beograd, med njimi tudi člani vodstva UJU — Pov. Ljubljana.

Člani vodstva so ob tej priliki posetili tudi ministra prosvete g. Vukičevića, ki jih je sprejel v ponedeljek 31. pr. m. dopoldne. Deputacijo je vodil poverjenik g. tov. L. Jelenec, zastopani pa so bili v njej še člani ožjega sveta strokovni tajnik R. Dostal, urednik »Učit. Tov. Iv. Dimnik, upravnik in glavni blagajnik M. Fegic in član sveta L. Potočnik.

Člani poverjenišva so v sporazumu z glavnim odborom UJU iznesli gosp. ministru samo zadeve, ki se tičejo specialno slovenskega šolstva in učiteljstva in se niso razpravljale na skupščini v Subotici. Informirali so g. ministra o stališču in željah, ki jih ima slovensko učiteljstvo v pogledu posameznih vprašanj prosvetne politike, ureditve šolstva in učiteljskih zadev v mariborski in ljubljanski oblasti.

G. minister, simpatična in dostojanstvena osebnost, je pazno poslušal izvajanja poverjenika, g. tov. Luke Jelenca.

Tov. poverjenik je med drugim tolmačil g. ministru željo slovenskega učiteljstva, da naj se varuje v vsakem pogledu učiteljske stalnosti, ki jo naj posebno zaščiti šolski zakon, pri katerega izdelavi naj bi se zaslišalo tudi mnenje učiteljstva potom njegove organizacije. Nameščanja in premeščanja naj bi se vršila le na zakoniti podlagi in naj bi v tem pogledu pri vseh nameščenjih in premeščanjih sodelovala na podlagi tozadevnih uredb namestilna, stečajna komisija.

Takozvano kazensko premeščanje ali kakor se ga sedaj naziva in se mu daje značaj službene potrebe, naj se vrši le na podlagi predhodnih disciplinarnih postopanj in pravoreka disciplinske komisije, ki je sicer že po posebni uredbi predpisana, a pri nas ne še sestavljena. Na ta način se uvede objektivno postopanje in bo dana premeščanjem pravna podlaga, ki je dosedaj v marsikaterem slučaju ni bilo in se tako izognemo vsaki

pristranosti. V nadaljnjih izvajanjih je tovariš poverjenik navajal možnosti in položaje, pri katerih bi popravke starih pogrešk napravljale nove zmede in morada celo nove pogreške. Vendar je slovensko učiteljstvo proti krivicam in stoji odločno na stališču objektivnosti in pravičnega postopanja z učiteljstvom ter v tem slučaju tudi odobrava, da se da zadoščenje v onih slučajih, kjer je bila krivica očita. Popraviti jih bo lahko sedaj pri novih razpisih.

V zadevi sreskih šolskih referentov je povdarjal g. poverjenik, da so izbrani pri nas strokovno najboljši možje izmed učiteljstva ki postopajo popolnoma objektivno. Oni niso partizani in poslujejo v svojih uradih nepristransko ter se v obče ne udeležujejo aktivnega političnega življenja.

Zadobiva pa nadzorniško vprašanje še drugo stran, ki jo bo nujno treba urediti in v katerem oziru prosí učiteljstvo da bi tudi g. minister pripomogel k temu. Urediti bo treba gmotno stran nadzorniškega položaja. Ako hočemo dobrih nadzornikov jim je treba urediti gmotni položaj tako, da ne bodo gmotno celo oškodovani zaradi tega, ker prevzamejo nadzorniško mesto. Že danes se brani dobro učiteljstvo prevzeti nadzorniško mesto, ker jim ni zagarantirana nikak stalnost na mestu in ker so gmotno prikrajšani na tem položaju, ker pavšal ne zadošča in ne krije potnih stroškov in izdatkov, ki jih imajo pri nadzovanju šol. Posebno je opozoril g. poverjenik na nevdržno gmotno stanje oblastnega šolskega nadzornika in oblastnega referenta za osnovne šole v mariborski oblasti, ki nimata niti pavšala, tako da na tem mestu ne bo mogel vztrajati nihče, če se pravočasno ne uredi in osigura tudi v gmotnem oziru to mesto.

Ko je iznesel g. poverjenik še nekatere podrobne utemeljitve lokalnih zadev, je povzel besedo g. minister.

Dotaknil se je vprašanja šolskega zakona in izjavil, da hoče zaslišati mnenje učiteljstva iz predlogov in izprememb bo na razvidel, ako bo treba izpremembe sedanjega projekta, ali pa, da se izdela popolnoma nov projekt.

Učiteljsko stalnost hoče g. minister varovati, posebno hoče paziti, da se ne bo vršilo nikako preganjanje in da se izvrše najnujnejše popravke, ki jih zahteva učiteljstvo in se da na kak način zadoščenje prizadetim.

Dotaknil se je g. minister tudi vprašanja ukinitve zasebnih učiteljskih v cel državi in hiperprodukcije učiteljev. Popraviti hoče pogreško ki je bila nehotoma napravljena, da bodo sedanje gojenke zasebnih učiteljskih še lahko izšudirale in dovršile tudi četrti letnik. Posebej je omenil učiteljske v Škofji Loki, ki bo deležno istega postopka ukinitve, kakor druga zasebna učiteljska. Hiperpro-

dukcijo učiteljev pa se bo omejilo na ta način, da zasebna učiteljska ne dobe več pravice javnosti — torej po veljavnih odredbah tudi ne polaganja mature na državnih učiteljskih.

Sreski šolski nadzorniki morajo biti le taki učitelji, pri katerih je dana polna garancija za ureditev pouka in šolstva v duhu unitaristične države in teh državnih potreb, v katerem smislu imajo voditi pouk in vzgojo v šolah svojega področja.

Za deputacijo ljubljanskega poverjenišva UJU je bil sprejet od g. ministra škof ljubljanski dr. Anton Bonaventura Jeglič.

Delo glavnega odbora UJU v letu 1924.—25.

Izročitev resolucij IV. skupščine ministru prosvete.

Prvi posao Glavnega Odbora u toku prošle školske godine po skupščini bio je izvršenje odluka skupštinskih i predaja rezolucije G. Ministru Prosvete. Ministar Prosvete bio je tada g. dr. A. Korošec. 11. septembra pr. godine posetio je Glavni Odbor G. Ministra i predao mu je rezolucije uz objašnjenje svake tačke posebice, ističući mu naročito da je neophodno nužno da se što pre ostvari jednodušni zahtev učiteljstva cele Kraljevine, ponavljan na svima dosadašnjim skupštinama: zavedenje jedinstavnog programa za celu zemlju i donošenje jednoga zakona o osnov. nastavi, koji će važiti za celu državu.

Izmena zakona o obči upravi.

S tim u vezi traženo je da se što pre pristupi izmeni zakona o opštoj upravi, kojim je škola stavljena u zavisnost i neposredan uticaj policijskih vlasti.

Učiteljska izobrazba.

Traženo je: da se posveti naročita pažnja učiteljskom obrazovanju i mogućnosti za daljim usavršavanjem u našoj struci.

Naglašeno je tom prilikom potreba za što skorijim rešenjem prosvetnog problema Južne Srbije povećanjem prosvetnog budžeta za te krajeve, podizanjem i otvaranjem većeg broja škola u tim krajevima kao i ostalima gde je pismenost naroda zastala, kao što je Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Dalmacija i t. d.

Izplaćilo razlik.

Traženo je da se zadovolje pravedne želje i zahtevi učiteljstva u pogledu isplate razlike plata, dodatka udatih učiteljsca, popravci stanja penzionera, izjednačenja dodatka na skupoću u celoj zemlji i t. d.

Teror nad učiteljstvom.

Insistirano je na popravci nepravde učinjene tadašnjim režimom našim drugovima iz Slovenije, Hrvatske i dr. krajeva koji su gonjeni, kao članovi Udruženja, smenjivani sa položaja nadzorničkih i upraviteljskih, premeštani iz partijskih razloga bez ikakve školske i državne potrebe i t. d.

Verski pouk.

Pored toga dostavljene su G. Ministru specijalni želje učiteljstva povodom tretiranih pitanja o predavanju veronauke u osnov. školama i jedinstvu nastavnog programa.

Odgovor g. min. prosvete dr. Korošca.

Gospodin Ministar je saslušao Izvršni Odbor pažljivo, primio rezolucije i obećao da će voditi računa o njima, a o pojedinim tačkama dao je odmah i odgovora, naročito o predstavci u pogledu zaštite učitelja od partijskog uticaja na postavljanje, premeštanje, otpuštanje učitelja, smenjivanje škol. nadzornika i upravitelja sa svojih položaja, slažući se potpuno sa nama — ali samo idealno. On je nalazio da bi partijska intervencija bila svedena na minimum kad je sami učitelji nebi tražili. Na to je primećeno G. Mini-

LISTEK.

MIH. M. STANOJEVIĆ:

Škola rada.

(Referat na V. pokr. skup. Pov. UJU — Ljubljana v Šoštanj.)

O školi rada pisalo se i kod nas dosta. Pa ipak još nisu čisti pojmovi o njoj. Još se ne razlikuju škola u današnjem smislu sa ručnim radom kao nastavnim predmetom i škola kojoj je težnja da sprovede ideju rada ne samo kroz sve predmete osnovne nastave, već i uopšte kroz celo vreme uzgoje. Donekle obe ove škole koje se nazivaju i jedna i druga: »škola rada« imajo dodirnih tačaka i uzimaju rad — delo — kao sredstvo za vaspitanje ali se razlikuju u pogledu izvođenja i praktične primene samoga principa: rada, kao što ćemo to docnije videti.

Značaj i vrednost rada — delanja — u čovečjem životu igraju veliku ulogu. Svekoliki napredak čovečanstva zasniva se na radu. Rad je izvor blagostanja i kulture. Rad je pogodba zdravlja, napretka i sreče kako pojedinaca tako i naroda. Stoga je vaspitavanje narodnog podmladka za rad u porodici, školi i dru-

štvu od vrlo velikog značaja. Kako je zadaća narodne škole poglavito da vaspitava za život i životnu zajednicu a bez rada nema života, to je pojmljivo što je pitanje o nastavi rada ili školi u kojoj bi se negovao rad zanimalo od vajkada pedagogice i školske reformatore.

Kao što će se videti iz ovoga izlaganja ideja škole rada nije nova. Ona se nalazi još u prvim počecima pedagoške nauke kod Platona, Plutarha i dr. Ona se i dalje provlači, kao što se vidi iz Istorije Pedagogije, kroz Srednji vek, nalazeći svoga izražaja u prvim građanskim školama u kojima se deca spremaju i za obrazovanje poziva. Svi glavni pedagogi, počevši od Komenskoga, pa dalje kod Loka, Franke-a, Salcmanna, Fihte-a, Pestalocija, Frebla i Herbarta — zanimali su se tom idejom samo u različnim oblicima i načini nima pokušaja u praksi. Naročito se ističe, u ovome pogledu, u početku XIX. veka veliki pedagoški reformator Fridrih Frebel. On je, idući stopama Pestalocijevima, prvi pokušao da praktično veže nastavu rada s igrom detinjom. On je uvek naglašavao da umnoze radu prethodi instikt za fizičkim radom kod dece, i da stoga vaspitanje treba otpočinjati s radom iz malena. Nagon za radom kod dece treba da se veže za učenje.

No ideja škole rada našla je svojih najizrazitijih predstavnika i zastupnika poslednjih decenija prošloga veka uticajem socijalnih prilika i težnja za reformovanjem škole u duhu praktičnih potreba i sprema za život.

Kao osnovno delo po kome se još i danas zasnivaju zahtevi pedagogike rada smatra se spis Karla Bidermana: »Vaspitanje za rad, jedan zahtev života od škole« (1852 g.).

Biderman je zahtevao školu u kojoj bi se pored znanja negovala i moć, pored pamćenja (spomen) i praktični radovi, nagon stvaranja, oštrina oka, izvežbanost ruke, a pre svega snaga volje.

Taj Bidermanov spis imao je velikog uticaja na ondašnje školske ljude. Gurtman, Ajzenlor i Disterveg zanimali su se tim pitanjem ali je Erazmus Švab u svome spisu »Radna škola kao organski sastav narodne škole« dao najodređeniju boju škole rada. Njegova prva i najglavnija postavka je uzimanje rada kao vaspitnog momenta u organizam narodne škole. U tome svome spisu raspravlja Švab i pitanje u kakvom odnosu treba da je škola rada prema školi učenja i najzad kako treba da se ona organizuje. On zahteva da se nastava rada ima

izvoditi prema prilikama i potrebama mesta i okoline.

Ali se ovi zahtevi škole rada u početku svodahu samo na uvođenje manualnog rada u školsku nastavu. Ručni rad kao nastavni predmet zavede se najpre u Švedskoj, a posle ga prihvatiše i Danska i Norveška, a posle se rasprostire po svima Evropskim zemljama i Americi.

U Švedskoj su vladala u početku dva pravca u pogledu nastave Ručnog Rada. Jedan industrijski ili zanatski a drugi pedagoški. Posle duge i uporne borbe između pristalica ovih dva pravca Solomunu Oto uspe za rukom da ubedi svoje protivnike u opravdanost pedagoškog pravca Ručnog Rada i odonda se Ručni Rad počeo sistematski i metodski predavati i gubio je više zanatski karakter.

Kod nas u Srbiji se je prvi put čulo u javnosti za Ručni Rad i u muškim školama 1881 god. Tada je vladin poslanik u Nar. Skupštini profesor Vel. Škole pok. Mihailo Valtrović podneo Narodnoj Skupštini predlog: da se zavede ručni rad u muškoj školi kao nastavni predmet onako kako je zavedeno u Danskoj i Švedskoj. Ali ta stvar onda nije mogla jače zainteresovati i zagrejati naše merodavne krugove. (Dalje prih.)

Javite naročnike za 1. in 2. številko Zvončka najkasneje do 12. t. m.

stru: i kad je na merodavnom mestu ne bi primali.

Odnosno podređenosti škole policijskim vlastima g. Ministar je delio mišljenje učiteljstva da veliki župani i sreski poglavari treba da reprezentuju državnu vlast ali da školski nadzornici i oblasni inspektori treba da opšte neposredno sa pretpostavljenim vlastima.

Povodom želje o osnivanju pedagoškog fakulteta on je izrazio nadu da će se ona ostvariti kroz Višu Pedagošku Školu.

O najvažnijem pitanju: donošenje jedinstvenog zakona o nar. školama za celu državu rekao je: da on ima svoje zasebno mišljenje, ali pošto on nije sam u Vladi, tamo ima ljudi koji će prihvatiti naše zahteve, on se nada da će se naći solucija koja će nas zadovoljiti.

Takav je prvi korak bio Izvr. Odbora u pogledu izvršenja rezolucije IV. Gl. Učit. Skupštine kod Gosp. Ministra Prosvete.

Intervencija pri ministarstvu financ.

Drugi korak činjen je kod g. Ministra finansija u pogledu zadovoljenja učiteljskih zahteva u materijalnom pogledu.

Za ostvarenje finansijskih pitanja koja tangiraju učiteljstvo, predstavništvo našega Uruženja činilo je zajednički korak sa Upravom Saveza činovničkog udruženja, nalazeći da će udruženi sa jednom brojno vrlo jakom organizacijom imati većeg autoriteta i boljeg uspeha.

On je obećao da će se do 1. oktobra najdalje isplatiti razlika neprimljenih plata po činovničkom zakonu samo nije kazao koje godine, jer se primiče 1. oktobar i ove godine a te razlike nisu isplaćene.

Što se tiče popravke položaja penzionisanih činovnika i učitelja on je, i ako osećao i sam svu nepravdu i težinu njihovog položaja, nalazio da to nije pitanje programa jedne partije već u tome pitanju treba da su sve partije složne, ali on će pokušati da ga reši prethodno u sporazumu sa šefovima političkih grupa pa tek posle da ga iznese pred Finansijski Odbor Nar. Skupštine, koji je merodavan za rešenje njegovo.

Nadaljni delovni program.

Već na prvim sastancima svojim posle održane skupštine u Dubrovniku, Izvršni Odbor, pošto je utvrdio plan rada u toku ove škol. god. i izabrao redakcione odbore za društinske listove, koji će imati da izrade programe o uređivanju listova, vodio je razgovore o načinima kako bi se naše učiteljstvo lakše pokrenulo na živiji intenzivniji rad na polju razvijanja osnovne nastave i veće akcije na kulturnom delanju u narodu. Izgleda, da je naše učiteljstvo, savladano teškom borbu za opstanak malo zaostalo u svojoj aktivnosti i revnosti za usavršavanjem i kretanjem osnovne nastave iza predašnjih generacija, koje su ostavile svetle tradicije u tome pogledu i umele da podignu ugled staleža i uzdignu osnovnu nastavu na jedan viši nivo, koji nije zaostajao ni kvalitativno ni kvantitativno od napretka nastave drugih kulturnih naroda. Sem toga i u pogledu potpomaganja materijalnog unapređenja našeg Uruženja naše udruženo učiteljstvo oslabilo je svoju aktivnost te je Udruženje počelo u temeljima svojim popuštati. Kao što se moglo videti iz izveštaja o stanju našega Udruženja iz prošlih godina i ako se stalno upis u članstvo udruženja povećavao materijalni prihodi su vrlo bili slabi. Članarina se nije redovno prikupljala, naši listovi su s mukom prolazili, preplate je ostajalo mnogo na duhu, nije se staralo da se pridobiju za udruženje članovi dobrotvori i utemeljači, nisu priređivani koncerti ni zabave u korist

Udruženja, ili ako su priređivani, to je bilo u vrlo retkim slučajevima, društinska izdanja slabo su se rasturala i t. d. Toga radi pozvata su sva učiteljska društva jednim naročitim cirkularom da budu agilnija sa skupljanjem članarine, preplate i dr. prihoda Udruženja, rasturanju društinskih izdanja, pridobijanju članova dobrotvora i utemeljača, priređivanju koncerata i zabava i t. d. i da rade što više na pretresanju pedagoških pitanja, priređivanju praktičkih predavanja i razvijanju kulturnog rada u narodu u svima pravcima.

Ovaj apel Izvršnog Odbora imao je svoga dejstva i ove školske godine osetio se je intenzivniji rad u svima gore pobrajanim pravcima, kao što će se videti iz Izveštaja o radu poverenštava a i materijalno stanje našeg Udruženja ove godine znatno je pojačano, a to sve neka služi vrednom učiteljstvu na čast i pohvalu.

Pogled na prosvetno politiko.

Život našega Udruženja u tesnoj je vezi sa vođenjem državne prosvetne politike. Predstavnicima našega Udruženja moraju da prate razvoj događaja koji se u prosveti zbivaju a koji imaju odlučnog uticaja na pravilan razvitak školskog života i sudbinu našeg staleža. Posmatrajući i prateći kako se razvija naš prosvetni život za ovo nekoliko poslednjih godina, oni su mogli uvideti, da nesredjenost u državi i česte političke promene i trzavice unose rastrojstvo i haos u naš prosvetni život i da od toga pati mnogo i škola i učiteljstvo. U našem društinskom organu izneto je gledište na ceo sistem vođenja prosvetne politike, koji se od oslobođenja i ujedinjenja kreće neprestano u lavirintu lutanja. Cela prosvetna politika se svodi samo na ličnu i partijsku.

Rezultati nesredjenih pojmova o pojedinih prosvetnim i školskim pitanjima, eksperimentisanje i haos u administraciji, besprekidne trzavice u ličnim pitanjima i promenama, stvaranje su trzavice u pravilnom školskom životu i onemogućavaju stabiliziranje i saniranje prosvetnih prilika uopšte. To je sve odstranjivalo merodavne faktore, te nisu mogli izvesti korektivne reforme na polju organizacije osnovnog školstva i unapređenje osnovne nastave.

Da bi se stabilizovale prosvetne prilike uopšte, i da bi prosvetni život pošao unapred, neophodno je nužno da se stabilizuju prilike u državi i da se u Ministarstvu Prosvete provede jedan organski kontinuitet, koji će omogućiti napredak školstva i izvođenje smišljenih reformi, i o tome treba da i učiteljska skupština podigne svoj glas.

Delo in zaštita stanovskih interesov.

Prilike u kojima se nalazi naš državni život, koje zakovitičavaju sve grane našeg narodnog života prirodno je, što su uticale i na sudbinu našega staleža, koji je živeći u neposrednoj sredini narodnoj izložen najvećim trzavicama i potresima. Neobično aktivan partijski život, partijska netrpljivost i žučno vođenje politike, dovodili su često puta mnoge članove našeg Udruženja a i ostale učitelje u takav položaj da su tražili, bilo pojedinično, bilo preko svojih Učiteljskih organizacija zaštite od Udruženja protivu gonjenja, koje je prelazilo i granice zakonitosti. Glavni Odbor je intervenisao u svima slučajevima gdegod je bilo moguće i gde je nalazio da je to umesno, i zalagao sav svoj upliv i autoritet te da se nepravdom gonjenim učiteljima pomogne i spasi nevolje. Ako negde nije mogao uspeti nije stajalo do njegove volje no do njegove nemoći, jer Glavni Odbor nije ničim drugim mogao raspolagati do protestom, molbom, ličnom

predstavkom, i intervencijom i štampom svojom. Kao što se da videti iz »Narodne Prosvete« registrovani su i propačeni svi slučajevi, za koje je Udruženju dostavljeno. O učinjenim nepravdama članovima, pisato je Ministarstvima Prosvete i Unutrašnjih Dela, štampane su i rezolucije zborova, pisati članci u listu i t. d. Drugih sredstava s kojima bi raspolagao Glavni Odbor nije bilo. Ali bilo je slučajeva da su pojedini učitelji svojim netaktičnim postupanjem u političkoj borbi, a i inače u javnome životu, davali povoda izsledjenjima i optužbama, koje su bile potpuno osnovane, gde su dotični po sili zakonskoj morali biti kažnjeni. Glavni Odbor intervenišući često u takvim slučajevima nije imao mogućnosti da proveriti istinost predstavaka pa je trošio i slabio beskorisno svoj autoritet na štetu opšteg ugleda staleškog i pregleda Udruženja, i na štetu onih koji su neosnovano optuživani.

Premešćanje učiteljstva.

Najviše su posla zadavale Gl. Odboru predstave o premeštajima učitelja. Ti su premeštaji vršeni pod svima režimima najviše za vreme promene političkih režima i za vreme izborne borbe. Onjima je pisato u »Narod. Prosveti« i predočavano nadležnima kakve štete čine ti premeštaji u nevrema i školi i učitelju lično, ali najveća je nezgoda što su ti premeštaji omogućeni naročito u krajevima gde postoji predratno zakonodavstvo — na osnovu postojećih zakona koji ne garantuju učiteljsku stalnost.

Učiteljska stalnost.

Stoga treba raditi da se donese što pre jedinstven zakon o nar. školama, koji bi zagantovao učiteljsku stalnost onako kao što je to zagantovano u zakonu od 1904. koji važi za Srbiju, Crnu Goru i Vojvodinu.

Najveći teškoća imao je Gl. Odbor u pogledu intervencije za otpuštene i penzionisane učitelje po čl. 4. činovničkog zakona.

Po tom zakonu »državni službenik ne može biti lice, koje ispoljava načela protiv postojeće državne forme ili načelo protiv pravne promene državnog porredka.

Na osnovu te odredbe činovničkog zakona više lica iz učiteljskog reda je otpušteno ili penzionisano i ako je među njima bilo odličnih školskih radnika i rodoljuba.

Disciplinarni postopek.

Glavni Odbor je ulagao protest i lično intervenisao kod G. Ministra po tim slučajevima, zahtevajući da se u takvim slučajevima — ako se te mere upotrebljavaju kao kazne, da se takvi učitelji prethodno saslušaju, ali nije imao uspeha, jer je Ministar stao na gledište skrupuloznog tumačenja zakona.

Želiti je da se ti slučajevi isprave a i da učitelji sa svoje strane učine sve da dovedu svoja intimna osećanja u sklad sa postojećim zakonima, koji se moraju poštovati i na koje se zakletva polaže.

Izmenjavanje školskih nadzornika.

I u pogledu postavljanja i smenjivanja škol. nadzornika naš partijski život bio je od velikog uticaja pod svima režimima. To je takođe jedno bolno mesto u prosveti i pričinjava veliku brigu svima koji žele dobra ovoj državi i napretku osnovne nastave. Partijski odbori i narodni poslanici mešaju se u stručne poslove Ministarstva Prosvete i zahtevaju da se postavi ili smeni na položaja nadzornika ova ili ona ličnost, ne sa gledišta školskih interesa već sa gledišta ličnih i partijskih računa. Ta pojava je za žaljenje

i osudu. Ministarstvo je nemoćno da se odupire tome uticaju i od toga pati škola i prosveta. Školski nadzornici treba da budu stručni instruktori, dobri pedagozi, ljudi od iskustva i dobri poznavaoći škole i njenih potreba. Oni imaju da daju opšti ton nastavi i narodnom prosvetivanju u svojoj domeni, da utiču na popravku prosvetnih prilika i da štite učitelja od samovolja, dolazile one ma od koje bilo strane.

Glavni Odbor je insistirao uvek na tome stanovištu da školske nadzornike, dok se njihov položaj, kvalifikacije i dužnosti ne regulišu zakonom, kandiduje Glavni Prosvetni Svet. Među škol. nadzornicima bilo je lica, koji ne samo nisu imali potrebnog autoriteta, ni potrebne stručne i administrativne sprema za vršenje nadzorničkog posla, koji nisu ničim mogli imponovati svojoj okolini, i među svojim drugovima, već su se isticali samo kao eksponenti političke partije. Takvi slučajevi su dosta kompromitovali i samu ustanovu škol. nadzora, na koju se danas gleda drukčije nego što se nekada gledalo.

Upokojitev in reaktiviranje učiteljev.

U pogledu penzionisanja i reaktiviranja učitelja u Ministarstvu Prosvete poslednjih godina vladala je potpuna bezprincipijelnost, radilo se po ličnoj volji i raspoloženju a često i po partijskom odabiranju. Pensionisani su često i ljudi još puni snage i volje za rad pa time materijalno nepravdno oštećeni a ostali su i takvi, koji imaju preko 48 godina pa i 50 godina učiteljske službe.

Izvršni odbor je preko »Nar. Prosvete« tražio da se u tome pogledu stvori jedan red, da se stvari rešavaju principijelno i pravično, da se pri penzionisanju učitelja koji su islužili svoj rok traže mišljenja škol. nadzornika, koji će interese države i škole imati pred očima.

Uporedo s tim pitanjem javljalo se i pitanje o reaktiviranju onih učitelja, koji su nemilosrdno oštećeni penzionisanjem pre novog činovničkog zakona i u toku samog donošenja zakona u Nar. Skupštini — koji ostaju na penziju od 5000 Din dok njihovi drugovi, koji su penzionisani odmah posle donetog činovničkog zakona, penzionisani su sa 18.000 dinara.

Sa gledišta socijalne pravde, čovečnosti, i zasluga koje su stekli ovi naši veterani za narod i otađbinu i vaspitali preko 30 generacija u patriotskom duhu, bili duhovni pokretači i vođe narodne, borci za društveni preporodaj — a neki i odlični pedagoški i književni radnici, potrebno je, da se svi ovi radnici reaktiviraju i njihovo stanje popravi i oni izjednače potpuno sa drugovima koji su ostali u službi.

U ovome pogledu Ministarstvo je izlazilo u više slučajeva na susret zahtevima i željama Izvr. Odbora i mnoge su nepravde popravljene ali je trebalo zakonodavnim putem — ako se iz momentalnih finansijskih ili inače iz nastavnih i dr. razloga nije moglo uspeti da se svi reaktiviraju to pitanje rešiti popravkom činovničkog zakona, po kojoj bi se svi oni mogli razvrstati u odgovarajuće kategorije i grupe po svojim godinama službe i kvalifikacijama pa staviti ponovo u penziju.

Delo v pogledu materijalnih vprašanj. Sodelovanje na izmeni čin. zakona.

Kao što je poznato novi zakon o činovnicima građ. reda donet je i bez dovoljne studije i poznavanja prilika i sadržaja činovnika svih struka državne administracije. S toga je u njemu dosta nepotpunosti i anomalija, a mnogo kojega ima u njemu što ide na štetu stečenih prava i činovničkih interesa. Naročito

LISTEK.

R. D.:

Na orožni vaji.

(Dalje.)

Dan se nagiba in gremo k večerji. Polk se zbere na znamenje trubačev na dvorišču k molitvi. Vojaki si namejo kape, prekrizajo se in vsak opravi v svoji veroizpovedi večerno molitev. Ob tej priliki se razglasi tudi dnevno povelje. Potem na je »voljno«. Po večerji je »voljno« tudi za nas. Gremo v mesto na izprehod, na čašo piva, ki je tu zelo dobro. Zadnjič smo izvoljali, da toči čika Jovo tam daleč v kafani Čarigrad čudovitega Prizrenca. Je res dober, a za tako vročino in celo za utrieno slovensko naravo malo pretežak. Ko se vračamo v kasarno, nas ustavi na 20 korakov straža z gromkim klicem: »Stoj!« Odgovor: »Oficir!« Straža: »Napred!« Ako nas spozna, vrže puško na ramo in smemo vstopiti, sicer pa kliče stražnega povelj-

nika, Bolgarska meja ni tako daleč in že spodaj na Moravi so mostovi zastraženi. Nato pa na slavnjačo v razburjenem pričakovanju, kdaj pride na obisk prva priateljica — vsiljiva stenica. Za tako prekinjeno spanje se odškodujemo navadno po obedu.

Takoj prve dni sem stopil v stik s tukajšnjim učiteljstvom, kolikor nj odšlo na počitnice. Osnovna šola s 16 oddelki je še precej urejena. Med vojno so v njej gospodarili Bolgari, razbili okna, vrata, iztrgali pod, pokurili klopi, mize in table in jo tako popolnoma razdejali. Sedaj je pa že vse nadomeščeno in popravljeno. Zbirka učil je dobro založena. V učiteljski knjižnici sem videl »Učiteljskega Tovariša«, ki je nanj naročena šola. Lepo urejen po številkah leži v omari. Obstojta tudi obrtno-nadaljevalna šola, ki šteje blizu 400 učencev. Tukaj je močno razvita čevlarska obrt. Vranje ima tudi popolno osemrazredno gimnazijo.

Omenil sem že prijazno ravnanje višjih častnikov. Pred par dnevi je bil tu

na inšpekciji komandant moravske divizije v Nišu, general Kostić. V veliko veselje polka je pripeljal seboj tudi godbo. Nikake parade, nobenega defiliranja. Na vežbališču je hodil od čete do čete. Ko je prišel do moje čete, sem se mu javil. Vprašal me je po civilu. Ko mu rečem, da sem učitelj, je pričel govoriti o velikem pomenu šole za državo, primerjal je vzgojni pomen šolske in vojaške stroke ter je povdarjal junaštvo in žrtve srbskega učiteljstva v svetovni vojni. Ob slovesu mi je prijazno stisnil roko in odšel k prihodnji četi. V duhu sem delal paralelo med današnjo in prejšnjo vojno upravo. Po končani inšpekciji je zaigrala godba na dvorišču vojašnice. Moštvo in oficirji pa hajd, v kolo! Živa slika demokratskega duha današnjega vojaškega ustroja. V službi pa železna disciplina.

A propos! Še imam nekaj pripomniti. Preteklo nedeljo sem naletel v Vranjski Banji na našega ljubega znanca učitelja Svetolika Milosavljevića, urednika mladinskega lista »Zavičaj«. Službuje v Skoplju in se sedaj leči v topli-

cah. Zelo je bil vzradoščen in se je živo zanimal za svoje stare znance. Povpraševal je po Jelencu, Ganglu itd., predvsem pa po svojem pobratimu Črnogaju.

Takole živimo in životarimo. Dobro razumemo, da delamo vojno vežbo zlasti za to, da v širokih potezih spoznavamo današnji ustroj vojske in druge razmere naroda in krajev. Vse, kar nas obdaja, nas zanima in v tem zmislu je naše tukajšnje bivanje gotovo velike vrednosti. Istotako tudi glede zdravja. Kljub vsem fizičnim naporom se počutim zdravega in čvrstega. Očrneji bomo kakor zamorci, navzlic kolosalnemu apetitu izgubili na teži, a vrnili se bomo zdravi in s popolnoma novim razširjenim obzorjem. Dore sicer zopet odkimava, na najboljši dokaz je on sam, ker je od svojih 95 kg že precej popustil. Poručnik Stručni je pa prepričan, da je tako življenje zdravo, ker ga tukaj nikoli ne boli želodec in so njegovi živci kakor iz jekla.

(Konec.)

stru: i kad je na merodavnem mestu ne bi primali.

Odnosno podređenosti škole policijskim vlastima g. Ministar je delio mišljenje učiteljstva da veliki župani i sreski poglavari treba da reprezentuju državnu vlast ali da školski nadzornici i oblasni inspektori treba da opšte neposredno sa pretpostavljenim vlastima.

Povodom želje o osnivanju pedagoškog fakulteta on je izrazio nadu da će se ona ostvariti kroz Višu Pedagošku Školu.

O najvažnijem pitanju: donošenje jedinstvenog zakona o nar. školama za celu državu rekao je: da on ima svoje zasebno mišljenje, ali pošto on nije sam u Vladi, tamo ima ljudi koji će prihvatiti naše zahteve, on se nada da će se naći solucija koja će nas zadovoljiti.

Takav je prvi korak bio Izvr. Odbora u pogledu izvršenja rezolucije IV. Gl. Učit. Skupštine kod Gosp. Ministra Prosvete.

Intervencija pri ministarstvu financ.

Drugi korak činjen je kod g. Ministra finansija u pogledu zadovoljenja učiteljskih zahteva u materijalnom pogledu.

Za ostvarenje finansijskih pitanja koja tangiraju učiteljstvo, predstavništvo našega Uruženja činilo je zajednički korak sa Upravom Saveza činovničkog udruženja, nalazeći da će udruženi sa jednom brojno vrlo jakom organizacijom imati većeg autoriteta i boljeg uspeha.

On je obećao da će se do 1. oktobra najdalje isplatiti razlika neprimljenih plata po činovničkom zakonu samo nije kazao koje godine, jer se primiče 1. oktobar i ove godine a te razlike nisu isplaćene.

Što se tiče popravke položaja penzionisanih činovnika i učitelja on je, i ako osećao i sam svu nepravdu i težinu njihovog položaja, nalazio da to nije pitanje programa jedne partije već u tome pitanju treba da su sve partije složne, ali on će pokušati da ga reši prethodno u sporazumu sa šefovima političkih grupa pa tek posle da ga iznese pred Finansijski Odbor Nar. Skupštine, koji je merodavan za rešenje njegovo.

Nadaljni delovni program.

Već na prvim sastancima svojim posle održane skupštine u Dubrovniku, Izvršni Odbor, pošto je utvrdio plan rada u toku ove škol. god. i izabrao redakcione odbore za društinske listove, koji će imati da izrade programe o uređivanju listova, vodio je razgovore o načinima kako bi se naše učiteljstvo lakše pokrenulo na živiji intenzivniji rad na polju razvijanja osnovne nastave i veće akcije na kulturnom delanju u narodu. Izgleda, da je naše učiteljstvo, savladano teškom borbom za opstanak malo zaostalo u svojoj aktivnosti i revnosti za usavršavanjem i kretanjem osnovne nastave iza predašnjih generacija, koje su ostavile svetle tradicije u tome pogledu i umele da podignu ugled staleža i uzdignu osnovnu nastavu na jedan viši nivo, koji nije zaostajao ni kvalitativno ni kvantitativno od napretka nastave drugih kulturnih naroda. Sem toga i u pogledu potpomaganja materijalnog unapređenja našeg Uruženja naše udruženo učiteljstvo oslabilo je svoju aktivnost te je Udruženje počelo u temeljima svojim popuštati. Kao što se moglo videti iz izveštaja o stanju našega Udruženja iz prošlih godina i ako se stalno upis u članstvo udruženja povećavao materijalni prihodi su vrlo bili slabi. Članarina se nije redovno prikupljala, naši listovi su s mukom prolazili, preplate je ostajalo mnogo na duhu, nije se staralo da se pridobiju za udruženje članovi dobrotvori i utemeljači, nisu priređivani koncerti ni zabave u korist

Udruženja, ili ako su priređivani, to je bilo u vrlo retkim slučajevima, društinska izdanja slabo su se rasturala i t. d. Toga radi pozvata su sva učiteljska društva jednim naročitim cirkularom da budu agilnija sa skupljanjem članarine, preplate i dr. prihoda Udruženja, rasturanju društinskih izdanja, pridobijanju članova dobrotvora i utemeljača, priređivanju koncerata i zabava i t. d. i da rade što više na pretresanju pedagoških pitanja, priređivanju praktičkih predavanja i razvijanju kulturnog rada u narodu u svima pravcima.

Ovaj apel Izvršnog Odbora imao je svoga dejstva i ove školske godine osetio se je intenzivniji rad u svima gore pobrajanim pravcima, kao što će se videti iz Izveštaja o radu poverenštava a i materijalno stanje našeg Udruženja ove godine znatno je pojačano, a to sve neka služi vrednom učiteljstvu na čast i pohvalu.

Pogled na prosvetno politiko.

Život našega Udruženja u tesnoj je vezi sa vođenjem državne prosvetne politike. Predstavnici našega Udruženja moraju da prate razvoj događaja koji se u prosveti zbivaju a koji imaju odlučnog uticaja na pravilan razvitak školskog života i sudbinu našeg staleža. Posmatrajući i prateći kako se razvija naš prosvetni život za ovo nekoliko poslednjih godina, oni su mogli uvideti, da nesredjenost u državi i česte političke promene i trzavice unose rastrojstvo i haos u naš prosvetni život i da od toga pati mnogo i škola i učiteljstvo. U našem društinskom organu izneto je gledište na ceo sistem vođenja prosvetne politike, koji se od oslobođenja i ujedinjenja kreće neprestano u lavirintu lutanja. Cela prosvetna politika se svodi samo na ličnu i partijsku.

Rezultati nesredjenih pojmova o pojedinih prosvetnim i školskim pitanjima, eksperimentisanje i haos u administraciji, besprekidan trzavice u ličnim pitanjima i promenama, stvaranje su trzavice u pravilnom školskom životu i onemogućavaju stabiliziranje i saniranje prosvetnih prilika uopšte. To je sve odstranjivalo merodavne faktore, te nisu mogli izvesti korektivne reforme na polju organizacije osnovnog školstva i unapređenje osnovne nastave.

Da bi se stabilizovale prosvetne prilike uopšte, i da bi prosvetni život pošao unapred, neophodno je nužno da se stabilizuju prilike u državi i da se u Ministarstvu Prosvete provede jedan organski kontinuitet, koji će omogućiti napredak školstva i izvođenje smišljenih reformi, i o tome treba da i učiteljska skupština podigne svoj glas.

Delo in zaštita stanovskih interesov.

Prilike u kojima se nalazi naš državni život, koje zakovitičavaju sve grane našeg narodnog života prirodno je, što su uticale i na sudbinu našega staleža, koji je živeći u neposrednoj sredini narodnoj izložen najvećim trzavicama i potresima. Neobično aktivan partijski život, partijska netrpljivost i žučno vođenje politike, dovodili su često puta mnoge članove našeg Udruženja a i ostale učitelje u takav položaj da su tražili, bilo pojedinično, bilo preko svojih Učiteljskih organizacija zaštite od Udruženja protivu gonjenja, koje je prelazilo i granice zakonitosti. Glavni Odbor je intervenisao u svima slučajevima gdegod je bilo moguće i gde je nalazio da je to umesno, i zalagao sav svoj upliv i autoritet te da se nepravdom gonjenim učiteljima pomogne i spasi nevolje. Ako negde nije mogao uspeti nije stajalo do njegove volje no do njegove nemoći, jer Glavni Odbor nije ničim drugim mogao raspolagati do protestom, molbom, ličnom

predstavkom, i intervencijom i štampom svojom. Kao što se da videti iz »Narodne Prosvete« registrovani su i propačeni svi slučajevi, za koje je Udruženju dostavljeno. O učinjenim nepravdama članovima, pisato je Ministarstvima Prosvete i Unutrašnjih Dela, štampane su i rezolucije zborova, pisati članci u listu i t. d. Drugih sredstava s kojima bi raspolagao Glavni Odbor nije bilo. Ali bilo je slučajeva da su pojedini učitelji svojim netaktnim postupanjem u političkoj borbi, a i inače u javnome životu, davali povoda izsledjenjima i optužbama, koje su bile potpuno osnovane, gde su dotični po sili zakonskoj morali biti kažnjeni. Glavni Odbor intervenišući često u takvim slučajevima nije imao mogućnosti da proveriti istinost predstavaka pa je trošio i slabio beskorisno svoj autoritet na štetu opšteg ugleda staleškog i pregleda Udruženja, i na štetu onih koji su neosnovano optuživani.

Premešćanje učiteljstva.

Najviše su posla zadavale Gl. Odboru predstavke o premeštajima učitelja. Ti su premeštaji vršeni pod svima režimima najviše za vreme promene političkih režima i za vreme izborne borbe. Onjima je pisato u »Narod. Prosveti« i predočavano nadležnima kakve štete čine ti premeštaji u nevrema i školi i učitelju lično, ali najveća je nezgoda što su ti premeštaji omogućeni naročito u krajevima gde postoji predratno zakonodavstvo — na osnovu postojećih zakona koji ne garantuju učiteljsku stalnost.

Učiteljska stalnost.

Stoga treba raditi da se donese što pre jedinstven zakon o nar. školama, koji bi zagantovao učiteljsku stalnost onako kao što je to zagantovano u zakonu od 1904. koji važi za Srbiju, Crnu Goru i Vojvodinu.

Najveći teškoća imao je Gl. Odbor u pogledu intervencije za otpuštene i penzionisane učitelje po čl. 4. činovničkog zakona.

Po tom zakonu »državni službenik ne može biti lice, koje ispoljava načela protiv postojeće državne forme ili načelo protiv pravne promene državnog porredka.

Na osnovu te odredbe činovničkog zakona više lica iz učiteljskog reda je otpušteno ili penzionisano i ako je među njima bilo odličnih školskih radnika i rodoljuba.

Disciplinarni postopek.

Glavni Odbor je ulagao protest i lično intervenisao kod G. Ministra po tim slučajevima, zahtevajući da se u takvim slučajevima — ako se te mere upotrebljavaju kao kazne, da se takvi učitelji prethodno saslušaju, ali nije imao uspeha, jer je Ministar stao na gledište skrupuloznog tumačenja zakona.

Želeti je da se ti slučajevi isprave a i da učitelji sa svoje strane učine sve da dovedu svoja intimna osećanja u sklad sa postojećim zakonima, koji se moraju poštovati i na koje se zakletva polaže.

Izmenjavanje školskih nadzornika.

I u pogledu postavljanja i smenjivanja škol. nadzornika naš partijski život bio je od velikog uticaja pod svima režimima. To je takođe jedno bolno mesto u prosveti i pričinjava veliku brigu svima koji žele dobra ovoj državi i napretku osnovne nastave. Partijski odbori i narodni poslanici mešaju se u stručne poslove Ministarstva Prosvete i zahtevaju da se postavi ili smeni na položaja nadzornika ova ili ona ličnost, ne sa gledišta školskih interesa već sa gledišta ličnih i partijskih računa. Ta pojava je za žaljenje

i osudu. Ministarstvo je nemoćno da se odupire tome uticaju i od toga pati škola i prosveta. Školski nadzornici treba da budu stručni instruktori, dobri pedagozi, ljudi od iskustva i dobri poznavaoći škole i njenih potreba. Oni imaju da daju opšti ton nastavi i narodnom prosvetivanju u svojoj domeni, da utiču na popravku prosvetnih prilika i da štite učitelja od samovolja, dolazile one ma od koje bilo strane.

Glavni Odbor je insistirao uvek na tome stanovištu da školske nadzornike, dok se njihov položaj, kvalifikacije i dužnosti ne regulišu zakonom, kandiduje Glavni Prosvetni Svet. Među škol. nadzornicima bilo je lica, koji ne samo nisu imali potrebnog autoriteta, ni potrebne stručne i administrativne sprema za vršenje nadzorniškoga posla, koji nisu ni mogli imponovati svojoj okolini, i među svojim drugovima, već su se isticali samo kao eksponenti političke partije. Takvi slučajevi su dosta kompromitovali i samu ustanovu škol. nadzora, na koju se danas gleda drukčije nego što se nekada gledalo.

Upokojitev in reaktiviranje učiteljev.

U pogledu penzionisanja i reaktiviranja učitelja u Ministarstvu Prosvete poslednjih godina vladala je potpuna bezprincipijelnost, radilo se po ličnoj volji i raspoloženju a često i po partijskom odabiranju. Pensionisani su često i ljudi još puni snage i volje za rad pa time materijalno nepravdano oštećeni a ostali su i takvi, koji imaju preko 48 godina pa i 50 godina učiteljske službe.

Izvršni odbor je preko »Nar. Prosvete« tražio da se u tome pogledu stvori jedan red, da se stvari rešavaju principijelno i pravično, da se pri penzionisanju učitelja koji su islužili svoj rok traže mišljenja škol. nadzornika, koji će interese države i škole imati pred očima.

Uporedo s tim pitanjem javljalo se i pitanje o reaktiviranju onih učitelja, koji su nemilosrdno oštećeni penzionisanjem pre novog činovničkog zakona i u toku samog donošenja zakona u Nar. Skupštini — koji ostaju na penziju od 5000 Din dok njihovi drugovi, koji su penzionisani odmah posle donetog činovničkog zakona, penzionisani su sa 18.000 dinara.

Sa gledišta socijalne pravde, čovečnosti, i zasluga koje su stekli ovi naši veterani za narod i otađbinu i vaspitali preko 30 generacija u patriotskom duhu, bili duhovni pokretači i vođe narodne, borci za društveni preporodaj — a neki i odlični pedagoški i književni radnici, potrebno je, da se svi ovi radnici reaktiviraju i njihovo stanje popravi i oni izjednače potpuno sa drugovima koji su ostali u službi.

U ovome pogledu Ministarstvo je izlazilo u više slučajeva na susret zahtevima i željama Izvr. Odbora i mnoge su nepravde popravljene ali je trebalo zakonodavnim putem — ako se iz momentalnih finansijskih ili inače iz nastavnih i dr. razloga nije moglo uspeti da se svi reaktiviraju to pitanje rešiti popravkom činovničkog zakona, po kojoj bi se svi oni mogli razvrstati u odgovarajuće kategorije i grupe po svojim godinama službe i kvalifikacijama pa staviti ponovo u penziju.

Delo v pogledu materijalnih vprašanj. Sodelovanje na izmeni čin. zakona.

Kao što je poznato novi zakon o činovnicima građ. reda donet je i bez dovoljne studije i poznavanja prilika i sadržaja činovnika svih struka državne administracije. S toga je u njemu dosta nepotpunosti i anomalija, a mnogo kojeg čega ima u njemu što ide na štetu stečenih prava i činovničkih interesa. Naročito

LISTEK.

R. D.:

Na orožni vaji.

(Dalje.)

Dan se nagiba in gremo k večerji. Polk se zbere na znamenje trubačev na dvorišču k molitvi. Vojaki si namejo kape, prekrizajo se in vsak opravi v svoji veroizpovedi večerno molitev. Ob tej priliki se razglasi tudi dnevno povelje. Potem na je »voljno«. Po večerji je »voljno« tudi za nas. Gremo v mesto na izprehod, na čašo piva, ki je tu zelo dobro. Zadnjič smo izvoljali, da toči čika Jovo tam daleč v kafani Čarigrad čudovitega Prizrenca. Je res dober, a za tako vročino in celo za utrjeno slovensko naravo malo pretežak. Ko se vračamo v kasarno, nas ustavi na 20 korakov straža z gromkim klicem: »Stoj!« Odgovor: »Oficir!« Straža: »Napred!« Ako nas spozna, vrže puško na ramo in smemo vstopiti, sicer pa kliče stražnega povelj-

nika, Bolgarska meja ni tako daleč in že spodaj na Moravi so mostovi zastraženi. Nato pa na slavnjačo v razburjenem pričakovanju, kdaj pride na obisk prva priateljica — vsiljiva stenica. Za tako prekinjeno spanje se odškodujemo navadno po obedu.

Takoj prve dni sem stopil v stik s tukajšnjim učiteljstvom, kolikor nj odšlo na počitnice. Osnovna šola s 16 oddelki je še precej urejena. Med vojno so v njej gospodarili Bolgari, razbili okna, vrata, iztrgali pod, pokurili klopi, mize in table in jo tako popolnoma razdejali. Sedaj je pa že vse nadomeščeno in popravljeno. Zbirka učil je dobro založena. V učiteljski knjižnici sem videl »Učiteljskega Tovariša«, ki je nanj naročena šola. Lepo urejen po številkah leži v omari. Obstojta tudi obrtno-nadaljevalna šola, ki šteje blizu 400 učencev. Tukaj je močno razvita čevljarska obrt. Vranje ima tudi popolno osemrazredno gimnazijo.

Omenil sem že prijazno ravnanje višjih častnikov. Pred par dnevi je bil tu

na inšpekciji komandant moravske divizije v Nišu, general Kostić. V veliko veselje polka je pripeljal seboj tudi godbo. Nikake parade, nobenega defiliranja. Na vežbališču je hodil od čete do čete. Ko je prišel do moje čete, sem se mu javil. Vprašal me je po civilu. Ko mu rečem, da sem učitelj, je pričel govoriti o velikem pomenu šole za državo, primerjal je vzgojni pomen šolske in vojaške stroke ter je povdarjal junaštvo in žrtve srbskega učiteljstva v svetovni vojni. Ob slovesu mi je prijazno stisnil roko in odšel k prihodnji četi. V duhu sem delal paralelo med današnjo in prejšnjo vojno upravo. Po končani inšpekciji je zaigrala godba na dvorišču vojašnice. Moštvo in oficirji pa hajd, v kolo! Živa slika demokratskega duha današnjega vojaškega ustroja. V službi pa železna disciplina.

A propos! Še imam nekaj pripomniti. Preteklo nedeljo sem naletel v Vranjski Banji na našega ljubega znanca učitelja Svetolika Milosavljevića, urednika mladinskega lista »Zavičaj«. Službuje v Skoplju in se sedaj leči v topli-

cah. Zelo je bil vzradoščen in se je živo zanimal za svoje stare znance. Povpraševal je po Jelencu, Ganglu itd., predvsem pa po svojem pobratimu Črnogaju.

Takole živimo in životarimo. Dobro razumemo, da delamo vojno vežbo zlasti za to, da v širokih potezih spoznavamo današnji ustroj vojske in druge razmere naroda in krajev. Vse, kar nas obdaja, nas zanima in v tem zmislu je naše tukajšnje bivanje gotovo velike vrednosti. Istotako tudi glede zdravja. Kljub vsem fizičnim naporom se počutim zdravega in čvrstega. Očrneji bomo kakor zamorci, navzlic kolosalnemu apetitu izgubili na teži, a vrnili se bomo zdravi in s popolnoma novim razširjenim obzorjem. Dore sicer zopet odkimava, na najboljši dokaz je on sam, ker je od svojih 95 kg že precej popustil. Poručnik Stručni je pa prepričan, da je tako življenje zdravo, ker ga tukaj nikoli ne boli želodec in so njegovi živci kakor iz jekla.

(Konec.)

je taj zakon pogodilo u mnogim svojim odredbama i učiteljstvo naše.

Na osnovu predstavke raznih profesionalnih udruženja Ministarstvo Pravde obrazovalo je jednu komisiju za izmenu zakona o činovnicima. Toj komisiji upućeni su predložiti pojedinih profesionalnih udruženja o tome šta bi trebalo u činovničkom zakonu izmeniti.

Od strane našeg Udruženja, ponovljeni su sledeći zahtevi koji su ušli u rezoluciju glavne učiteljske skupštine u Dubrovniku.

Za izplaćilo razlike.

Već je proteklo pune 2 godine od kako je donesen zakon o činovnicima i službenicima građanskog reda. Tim zakonom je regulisan pravni i materijalni položaj činovništva. Njime je činovništvo steklo izvesnih prava na poboljšanje svoga materijalnog položaja ali su mu nатовarene i mnoge dužnosti, koje po zakonu ima striktno ispunjavati. Međutim država, koja je najpozvanija da štiti svoje zakone i da ih čuva od povreda, s koje mu drago strane dolazile, i da nagoni svakoga da striktno ispunjava sve zakonske odredbe, već dve godine obilaznim putem pokušava da izbegne izvođenje jasnih zakonskih odredaba, a sve na štetu činovništva. Da bi izbegla plaćanje novih činovničkih pravnih prava regulisanih budžetom, na koje činovnici imaju pravo od 1. oktobra 1923. god. ona je počela isplaćivati pravnosti od 1. aprila a za neisplaćenu razliku između starih i novih plata oglašeno je da je to dug države činovnicima. Na taj način činovnici su stavljeni u položaj bezkamatnih poverilaca države ad calendae graecas!

Naše Udruženje je solidarno protestovalo i preko svojih zborova i učiteljskih skupština i preko svoje štampe protiv ovoga postupka zajedno sa ostalim činovničkim organizacijama ali nije imalo do sada uspeha.

15% dodatak pri 32 služb. letih.

Po čl. 31. zak. o činovnicima po završetku najvišeg stepena osnovne plate službeniku pripada za sve vreme daljeg službovanja njegova najviša godišnja osnovna plata uvećana sa 15%. Ova povišica računa se za penziju samo onima koji imaju 35 godina službe, ako specijalnim zakonom nije drukčije određeno.

Glavna Kontrola osporavala je penzionisanim učiteljima po završetku 32 g. službe — kako je to predviđeno specijalnim zakonom o nar. školama — uračunavanje 15% uvećane plate za penziju.

Glavni Odbor je smatrao da je to nepravedno i protestovao je preko Min. Prosvete i lično intervenisao i preko Min. Prosvete i kod Drž. Saveta da se ispravi ta nepravda, te da se i taj višak 15% plate uračunava u penziju učiteljima koji su stekli po specijalnom zakonu pravo na punu penziju sa svima pravnostima.

Najzad se je uspeo te je Državni Savet priznao, po izjavljenim žalbama mnogobrojnih penzionisanih učitelja, pravo na uračunavanje 15% u penziju i o tome doneo generalnu odluku. Na taj su način ispravljene sve penzije dotle pogrešno sračunavane.

Međutim, u najnovije vreme Finansijski Odbor iznenada, u poslednjem času, predložio je Nar. Skupštini prilikom donošenja zakona o budžetskim dvanaestinama, i ova je usvojila, da ovo tumačenje Drž. Saveta treba da otpadne i učitelji moraju imati 35 god. efektivne službe ako žele da im se uračuna u penziju i povišica od 15% plate!

»Narodna Prosveta«.

»Narodnoj Prosveti« posvetili smo naročitu pažnju što je njeno uređivanje u toku ove školske godine bilo povod ličnim promenama u sastavu Glavnog Odbora i smeni njenog glavnog urednika sa toga položaja i sa položaja predsedništva Udruženja.

»Narodna Prosveta« obeležila je prvim brojem svojim kad se pojavila i program svoj i ona se toga programa mora držati dokle god bude nosila to ime. Program »Narodne Prosvete« proističe iz pravila našega Udruženja. Ona je zastava naša i na njoj su ispisane najglavnije reči iz našeg zadatka: prosvetom ka boljoj i srećnijoj budućnosti narodnoj. Prosveta je osnov narodnom i državnom

životu. Ona je najglavniji činilac narodnog života. Boriti se za dobro uređenje Narodne Prosvete i vojevati da se prosveti da onaj značaj koji ona po svojoj velikoj važnosti i ulozi u narodnom životu zasluži, to je naša deviza; to je naše geslo i ko je lteo da stane pod zastavu »Narodne Prosvete«, na kojoj je to geslo ispisato, taj je stao u redove našeg Udruženja, taj se obvezao da čuva zastavu i da je ne sme izneveriti kao što i vojnik ne sme izneveriti državnu zastavu pod kojom se je zakleo.

Našem Udruženju je svrha da ujedinjenjem svih sila celokupnog jugoslovenskog učiteljstva putem prosvete poradi na duhovnom ujedinjenju celokupnoga naroda i učvršćenju državnog jedinstva i demokratizma, na popravci kulturnih prilika naših uopšte, a uz to i poglavito: na zaštiti školskih i staleških interesa i popravci materijalnog stanja učiteljskog.

Da bi moglo Udruženje tu svrhu da izvodi kao što treba, valja svi njegovi članovi da su svesni tih zadataka Udruženja; da su oduševljeni prosvetnim idealima, da imaju razvijenu stalešku svest; da imaju ljubavi prema zemlji i staležu, bratstva i solidarnosti i da udruženom snagom i jedinstvom vode odlučnu borbu za ostvarenje svojih ciljeva istaknutim u pravilima svoga Udruženja.

Političko mišljenje članstva UJU.

Članovi Udruženja kao građani mogu pripadati kojoj hoće političkoj stranci i vršiti svoje partijske dužnosti u narodu, samo u Udruženju svome oni su jedno. U svome Udruženju članovi njegovi imaju se uzdići iznad svih separatnih, strančarskih računa i razmirica i ne smeju dopustiti da Udruženje zahvate nikakvi talasi partijski iz društvene sredine. Jer, ako bi se jedna grupa partijska protežirala u Udruženju na štetu drugih grupa, to bi odstranjivalo Udruženje od njegovih zadataka i vodilo članove Udruženja razdruživanju i razdraživanju, i u Udruženju bi se stvarao kvasac za raspadanje.

Stoga i »Nar. Prosveta«, kao organ celokupnog udruženog učiteljstva, ne sme biti poprište za političke račune i političke raspre i megdane, ne sme raspirivati partijsku mržnju među članovima Udruženja i izazivati revolt. Ona mora biti izraz opštih težnja i raspoloženja onoga što je svima nama zajedničko.

Na prvom onom veličanstvenom Kongresu učitelja iz cele naše države, kada je stvoreno današnje naše Jugoslovensko Učit. Udruženje, i kada je pobolo svoju zastavu, ispod koje mi svi danas okupljeni stojimo, ispevana je najlepša himna narodnog jedinstva, kome je osnovica narodna prosveta i duhovno jedinstvo, bratstvo i solidarnost.

Kako je u jedno vreme »Nar. Prosveta« počela skretati sa obeleženog pravca, što nije odobravalu većina članova Izvršnog Odbora a povodom izvesnih članaka koji su proizveli uzbudjenje mnogih članova i čitavih učiteljskih društava, Izvršni Odbor je prema zahtevu povereništva sazvaao 29. decembra pr. godine sednicu Šireg Odbora, na kojoj je pretresao pitanje o uređivanju »Narodne Prosvete« i rešeno da se dotadanje uredništvo zbog toga promeni.

»Nar. Prosveta« se prelaskom uređivanja u druge ruke, vratila ponova u svoj prvobitni kolosek.

Manifestacije.

U toku ove školske godine naše Udruženje je sudelovalo i u nekoliko kulturnih manifestacija tako: pozdravilo je dvadeset - petogodišnjicu od osnivanja Muške Jagodinske Učiteljske Škole, i dvadeset - petogodišnjicu od osnivanja Prve ženske učiteljske škole u Beogradu. Sudelovalo je pri prenosu kostiju velikog učiteljskog dobrotvora pok. Jovana Gavrilovića, koji je priredilo Beogradsko Povereništvo. Dočekalo je i ispratilo jednu grupu naših švajcarskih kolega, koji su u velikom broju prilikom prolaska kroz našu zemlju, posetili i našu prestolicu te sa njima učvrstilo prijateljske i kolegijalne veze i srdačnim prijemom odužili se koliko toliko plemenitoj Švajcarskoj, koja je zadužila za vreme izbeglištva vrlo mnogo Srpski narod. Zatim je pozdravilo naročitim izaslanstvom našeg čuvenog književnika i učiteljskog prijatelja g. Branišlava Nušića, prilikom proslave četrde-

seto-godišnjice njegovog književnog rada, i našeg veterana g. Luku Jelenca, predsednika Povereništva u Ljubljani, prilikom spomena njegove trideseto-godišnjice vodstva Slovenačke učiteljske organizacije, i najzad priredilo jednu svečanu sednicu u domu našega druga i vrednog dugogodišnjeg člana uprave našeg Udruženja i urednika »Učitelja«, Mih. M. Stanojevića, prilikom proslave njegove četrdeseto-godišnjice obilnog prosvetnog i književnog rada, pozdravivši ga srdačno i čestitajući mu proslavu.

Naš stanovski tisk.

Naša staleška i stručna žurnalistika vršila je i ove godine svoju dužnost u smislu zadataka našeg Udruženja. Pokrajinski društveni listovi: »Pokret«, »Učiteljski Tovarish« i »Jedinstvo«, kao i glavni organ »Narodna Prosveta« zastupali su naše staleške i prosvetne interese, stvarajući se da održe vazda na višini onaj ton koji upotrebljuju prosveteni ljudi u javnom radu, i koji dolikuje narodnim vaspitačima. Skretanja, koja su u »Narodnoj Prosveti« u tome pogledu za kratko vreme bila, proizvela su jednu nelagodnu disonancu; promenom uredništva u toku godine ona je ubrzo ustupila mesta članovima sa odmerenijim taktom objektivnom kritikom i staloženijim tretiranjem pitanja koja tangiraju interese škole i učiteljstva bez umašanja ikakvih subjektivnih primesa.

Ona se je trudila da čitaocima i u ovoj godini zadovolji što raznovrsnijom lekturom, kraćim prilozima, bez nastavaka i sadržinom od dnevne i aktuelne vrednosti. Starala se da donosi dopise iz svih krajeva države i ćirilicom i latinicom i da sva školska načelna pitanja kao i lokalne i lične i školske interese raspravlja i iznosi u pravoj svetlosti pred čitalački svet.

Glavni ton i pravac »Nar. Prosvete« bio je podešen prema onome čemu ona poglavito služi i bio je vazda odmeren i objektivn.

Urednik i uređivački odbor starali su se, da u svemu zadovolji ukus čitalaca i dnevne potrebe školine i da ističu prosvetna pitanja i tretiraju ih u svima pravcima.

Strokovni pedagoški časopisi.

Stručni pedagoški časopisi: »Učitelj«, »Napredek« i »Popotnik« pratili su razvoj pedagoške književnosti u nas i na strani i obaveštavali svoje čitaocima o novinama na polju pedagoškom i ostalih nauka i davali praktičnih uputa i korisnih pouka u nastavnom radu svojim čitaocima. Na »Učitelju« su saradivali mnogi naši vrlo videni pedagoški radnici i naučnici, a proširenjem redakcionog odbora sa nekoliko mladih snaga, koji su na studijama na Višoj Pedag. Školi, imalo se na umu da treba da se drži potreban kontinuitet sa tom našom višom pedagoškom ustanovom.

Naši stručni organi »Nar. Prosveta« i »Učitelj« koraknuli su ove godine i u materijalnom pogledu bolje unapred. Ove godine štampana je »Nar. Prosveta« u 4600 primeraka a »Učitelj« u 3550. Pored svih troškova oko štampanja i ostalog oba lista imali su i suficita i to »Narodna Prosveta« oko 16.000 a »Učitelj« 22.000 Din.

Mladinski listi.

Dečji listi »Zorica«, »Smilje« i »Zvonček« pružali su odabranu i poučnu lektiru našoj omladini, a time potpomagali dostojno Udruženju u vršenju svojih zadataka.

Druga knjižna izdanja.

Povereništvo Ljubljansko izdavalu je za usavršavanje učitelja »Stanovsko strokovnu knjižnicu« a za decu periodično dramatsku publikaciju »Šolski oder«.

Izvršni Odbor izdao je i ove godine učiteljski kalendar »Svetlost«, koji je štampan u 6000 primeraka. Kalendar je uredio g. Mih. M. Stanojević urednik »Učitelja« a svojom saradnjom su ga potpomogli mnogi naši priznati književnici, naučnici i pesnici, kojima i ovom prilikom Udruženje izjavljuje svoju zahvalnost. O kalendaru se književna kritika vrlo pohvalno izrazila ali na žalost kalendar nije prodat najbolje, jer još ima oko 1200 komada nerasprodato a od poslatih primeraka na rasprodaju nije prikupljeno 13.279 Din, što je uzrok te smo s kalendarom u malom deficitu.

Glavni Odbor se nada da će se članovi našeg Udruženja, upoznatih s ovim okolnostima, zagrejati malo više za izdavanje svoga Udruženja i poraditi da se i ovaj ostatak rasproda, te time odgovore svojim dužnostima i prema Udruženju i prema svrsi kalendara.

Učiteljsko Udruženje je na molbu priredivačkog Odbora Skupštinskog u Dubrovniku primilo se rasturanja izvesnog broja primeraka Dubrovačkog »Lista«, štampanog u Dubrovniku prilikom održane skupštine, radi upoznavanja njenih sa Dubrovnikom i njegovim znamenitostima. To izdanje uputio je Izvršni Odbor preko naših organizacija na rasprodaju članovima Udruženja ali još oko 400 primeraka nije rasprodato.

To stanje treba likvidirati kako bi se ostatak neprodanih knjiga mogao vratiti. S toga molimo naše poverenike, da nam nerasprodate primerke vrate a za prodate što pre pošlju obračun i novac.

Učiteljski domovi in zdravilišća

Iz velike ljubavi i iskrene predanosti dobru učitelja udruženih u Jugoslovensko Učiteljsko Udruženje g. Voj. Kačavenda, škol. nadzornik i njegova gđa. Katarina, učiteljica u Beogradu, u toku prošle godine poklonili su jedan deo svoga imanja u Banji Koviljači. Zakonom putem taj je poklon danas vlastita svojina UJU.

Banja Koviljača u Podrinju nalazi se na desnoj obali Drine u blizini varoši Loznice, vezana je sa železničkom prugom Sabac - Ruma, a glasovite je lekovitosti za bolesti od kojih pate učiteljske porodice i podmladak njihov. Primajući prednji poklon Glavni Odbor UJU izvestio je prošlogodišnju skupštinu u Dubrovniku, koja je primajući to k znanju, jednoglasnim svojim rešenjem usvojila predlog: da se na tom imanju podigne skromni dom, na iskorišćenje članovima našeg Udruženja, koji su prinudeni a i upućeni da potraže lekovitosti banje Koviljače ili odmora u njoj i njenoj lepoj i udobnoj okolini.

S toga je Glavna Skupština u Dubrovniku, po saslušanju izveštaja Glavnog Odbora rešila:

1. da se poklon primi sa zahvalnošću;
2. da se usvoji predlog Glavnog Odbora i u Koviljači podigne naš I. Jugoslovenski Učiteljski Dom;
3. da je svaki član našeg Udruženja obavezan položiti kasi Glavnog Odbora svoga Udruženja za podignuće doma u Banji Koviljači po četrdeset (40) Din, i
4. da je Gl. Odboru stavljeno u dužnost, da pristupi svim nužnim priprema i poslu koji će prednja rešenja u delo privesti.

Ovo je rešenje u punoj snazi i obavezno za sve nas i kao takvo ostaje sve donde dokle se ne izvrši podizanje doma.

Glavni odbor UJU za ostvarenje ove zamisli, preduzeo je u toku ove godine sledeće korake:

a) kod nadležne vlasti, osigurao je pravo svoje imovine, po originalnoj tapiji, potvrđenoj kod prvostepenog suda u Loznici, i time je naše Udruženje danas postalo vlastiti gospodar od oko 1200 m² zemljišta u reonu banje Koviljače. Prava vrednost toga ne leži u stvarnoj materijalnoj sumi, koliko predstavlja dobijeno zemljište, koliko u tome što je to prva nepokretna imovina udruženog Jugoslovenskog Učiteljskog Udruženja, kojom ćemo pored ostalog dokumentovati našu uzajamnu ljubav i gotovost da pregaštvo dokažemo snagu naše zajednice.

b) u Ministarstvu Građevina, preko pomoćnika ministarstva g. Mih. Kneževića, osnivaoca u izvođenju moderne banje Koviljače, i priznatog stručnjaka, — osigurana je gotovost da se prema veličini dobijenog imanja i situaciji, besplatno izradi plan Doma.

Prema osnovnoj zamisli koju Gl. Odbor ima, on želi da Dom sem prizemnih stanova, postavljenih granično placu, imadne na sredini veliki paviljon, koji će moći poslužiti za dečje zabavište, a uz isti da se podigne lokal za čitaonicu. Stan nadzornika da bude u vezi sa ostalim stanicama.

c) U Ministarstvu Građevina našla se puna predusretljivost i osigurano je da se Udruženju Jugoslov. Učiteljstva za prednju svrhu, po zakonom odredbama, stavi na raspoloženje besplatna seča sve potrebne građe u državnim šumama.

(Dalje prihodnjić.)

Vse šolske knjige in šolske potrebščine

ima v zalogi knjigarna Učiteljske tiskarne v Ljubljani.

Naročite jih pravočasno, zahtevajte cenike!